

KRONIKA**dr. Franc Lovrenčak, redni profesor v pokoju – sedemdesetletnik**

Napisati nekaj besed ob jubileju človeka, ki je zaznamoval stroko, bil utemeljitelj predmetov in svoje aktivno obdobje posvetil geografiji, poleg tega pa tudi strokovno izoblikoval pisca teh besed, je sicer prijetno in častno opravilo, a hkrati povsem nemogoče. Po eni strani namreč primanjkuje prostora, po drugi strani pa omejenost besednega zaklada in pisateljskih večšin podpisanega avtorja, da bi zmo-gel verno prikazati prispevek prof. Lovrenčaka k slovenski znanosti in geografiji. Zato se slavljencu že v naprej opravičujem za skromnost prispevka ter izpuščena in prezrta dejstva.

V takšnem prispevku se vsekakor najprej spodobi napisati nekaj biografskih dejstev. Prof. Lovrenčak se je rodil julija 1940 v Ljubljani, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo ter gimnazijo. Po uspešno zaključeni maturi se je vpisal na ljubljansko univerzo, na takratno Naravoslovno fakulteto, smer samostojna geografija. Svojo aktivnost je izkazoval že v času študija, ko je v okviru izmenjave študentov izpolnjeval svoje znanje na univerzi v Nancyju. Leta 1962 je bil sprejemnik univerzitetne Prešernove nagrade za proučevano tematiko: »Elementi geografsko-populacijskega razvoja celjske občine med leti 1869–1960«, ki si jo je prislužil s kolegicama Aljo Krapež in Dobruško Podkoritnik ter kolegom Markom Žerovnikom. Leta 1964 je z diplomom: »Razvoj in razprostranjenost ter družbeno geografska funkcija družbeno kmetijskih posestev v okraju Ljubljana« pridobil naziv profesorja geografije in se zaposlil na Inštitutu za geografijo ljubljanske univerze. Tam je služboval vse do odhoda na služenje vojaškega roka. Po opravljenih državljanskih dolžnostih je nadaljeval službo na Inštitutu za raziskovanje krasa v Postojni. Jeseni leta 1966 je svoje strokovno, znanstveno in raziskovalno udejstvovanje nadgradil še s pedagoškim, saj je bil tega leta izvoljen v naziv asistenta na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Študijsko in raziskovalno se je dokončno usmeril v geografijo prsti (pedogeografijo) in geografijo živega

sveta (biogeografijo), predvsem geografijo rastlinstva (fitogeografijo). S tem namenom se je tudi dodatno izobraževal in izpopolnjeval na bratislavski univerzi pri prof. dr. Pavolu Plesniku. Dodatno je svoje znanje izpopolnjeval tudi na Dunaju in v Pragi. Po vrnitvi iz Slovaške je še naprej nadaljeval z delom asistenta in leta 1975 doktorira z delom: »Zgornja gozdna meja v Kamniških Alpah v geografski luči«. Do leta 1989 je opravljal delo docenta, ko je bil izvoljen za izrednega profesorja za področje pedogeografije in fitogeografije ter regionalne geografije. Za omenjene predmete je bil leta 1999 izvoljen v naziv rednega profesorja. Do upokojitve je bil zaposlen na ljubljanskem Oddelku za geografijo. Ves ta čas je predaval predmete pedogeografija in biogeografija ter regionalna geografija Afrike in Azije. Celih deset let je vzporedno predaval pedo- in biogeografijo tudi na Oddelku za geografijo Univerze v Mariboru.

Če bi povzeli njegovo strokovno in znanstveno udejstvovanje, bi ga lahko skrčili na tri alineje: preučevanje povezav med matično podlago in lastnostmi prsti, povezav med prstjo in rastlinstvom na krasu ter obravnavo prsti in rastlinstva kot pokrajnotvorna dejavnika. V začetku svojega raziskovalnega dela se je usmeril predvsem v preučevanje zgornje gozdne meje v slovenskem, kasneje tudi jugoslovanskem gorskem svetu. Nadaljeval je s preučevanjem in odkrivanjem prostorskih povezav med prstmi in rastlinstvom v različnih delih Slovenije, na primer v gorskih območjih Planice in Bohinja, na poplavnih območjih, na krasu, kar je še posebej vidno in zbrano ob praktično vseh zborovanjih slovenskih geografov. Doma in v tujini je objavljajl članke o značilnostih prsti v Sloveniji, zlasti v vrtačah in kraških poljih. Aktivno je sodeloval na mnogih strokovnih posvetih, simpozijih in domačih ter tujih zborovanjih. V zbornikih zborovanj je izšla vrsta njegovih prispevkov. Vrsto let je bil pri Enciklopediji Slovenije zunanji urednik za geografijo. Deloval je v strokovnih geografskih društvih in zelo uspešno opravlja razne zadolžitve, med njimi v letih 1994–1998 delo urednika Geografskega vestnika, bil pa je tudi dolgoletni član uredniškega odbora. Aktivno deluje pri Slovenski matici kot član njenega upravnega odbora in naravoslovno-tehniške sekcije. Med drugim je bil član vladne komisije za zemljepisna imena. Že nekaj let je član mednarodnega društva za preučevanje erozije prsti in sodi med ustanovne ter pomembnejše člane Slovenskega pedološkega društva, kjer je tudi član in vodja nadzornega odbora. Vrsto let je sodeloval pri pripravi slovenske geografske terminologije, ter pri pripravi večjih sintetičnih geografskih del: Geografija Slovenije (1998), Geografski atlas Slovenije (1998), Slovenija: pokrajine in ljudje (1998) ter Geografski terminološki slovar (2005). Kot soavtor piše poglavja o prsteh in rastlinstvu za srednješolske učbenike. Za predmete, ki jih je predaval na univerzi, je bil v svojem času eden redkih, ki je zanje pripravil visokošolske učbenike: Matematična geografija (1986), Pedogeografija (1994) in Osnove biogeografije (2003). Obenem je tudi avtor prvega priročnika za laboratorijske analize prsti za geografe in z ddr. Anjo Vovk Korže soavtor še dveh, ki sta sledila: Priročnik za laboratorijske analize prsti v geografiji (2001) in Priročnik za spoznavanje prsti na terenu (2004). Ostalega učnega gradiva in sodelovanja pri učbenikih pa se praktično ne da prešteti. Ves čas je tudi aktivno sodeloval in izobraževal učitelje, predvsem na področju terenskega preučevanja rastlinstva in prsti.

Spletni bibliografski sistem COBISS nam razkrije, da je ob njegovem imenu zabeleženih 379 zapisov, med katerimi najnovejši nosi letnico njegovega jubileja. To kaže na njegovo aktivnost in prisotnost v geografiji tudi po formalni upokojitvi. Med vsemi zapisi je 17 izvirnih znanstvenih člankov, dva pregledna, en kratki znanstveni ter 15 strokovnih prispevkov, 29 poljudnih člankov, 27 objavljenih znanstvenih in strokovnih prispevkov na konferencah, med katerimi je pet vabljenih. Devetnajst je samostojnih znanstvenih in strokovnih sestavkov ali poglavij v monografskih publikacijah in devet sodelovanj pri monografijah. Devetnajstim publikacijam je bil (so)urednik. Napisal je tudi množico elaboratov, gesel v enciklopedijah, recenzij in kritik, spremnih besed ter drugih člankov. Posebno poglavje bi si zaslužilo njegovo sodelovanje s študenti, dodiplomskimi in podiplomskimi. Bil je mentor pri 42 diplomskih delih in še komentor pri štirih. Bil je mentor trem in komentor še dvema magistrskima deloma ter dvema doktorskima disertacijama. Najraje pa se je s svojimi študenti podal v naravo, na terensko delo, kjer je naravnost užival, naj bo v domačem okolju ali pri potepanju po Afriki in Aziji. Svojih študentov ni le poučeval, ampak si ga bomo za vedno zapomnili po tem, da je s svojim zgledom tudi vzgajal.

Za svoje delo je prejel številna priznanja in nagrade. Še v Jugoslaviji je bil odlikovan z redom zaslug za narod, s srebrno zvezdo. Geografsko društvo Slovenije mu je izreklo pohvalo za zasluge pri delovanju društva. Zveza geografskih društev Slovenije mu je podelila Zlato plaketo in Melikovo priznanje za življenjsko delo. Na ljubljanski Filozofski fakulteti je leta 2003 prejel tudi veliko priznanje fakultete. A najboljše je vseeno treba prihraniti za na konec. Poleg omenjenih dosežkov, bo ostal v slovenski geografiji zapisan kot izjemno pomemben začetnik. Je namreč tisti, ki je postavil temelje pedo- in biogeografije. Pred njim v Sloveniji ti dve veji geografije dejansko nista obstajali v pravem pomenu besede. Z njegovimi pionirskimi in vzorčnimi raziskavami, odgovori na metodološke zagate, osvetlitvami povezav med prstjo in rastlinstvom, prepletenostjo med naravo in delovanjem človeka, sta bili povzdignjeni na raven mednarodne prisotnosti in primerljivosti.

Prstem in rastlinstvu je prof. Lovrenčak praktično posvetil svoj celotni in bogat raziskovalni opus, premnoga potovanja in celo prosti čas; z nebeško potrpežljivostjo je skušal plejadam študentk in študentov pojasniti življenjsko pomembnost prsti in neločljivo povezanost z rastlinstvom ter mimogrede še utemeljil dve znanstvenoraziskovalni področji. S preučevanjem zgornje gozdne meje je preučeval pionirsko rastlinstvo in zelo težke, prav tako pionirske razmere. Kot je bil sam in še vedno je: Pionir, izjemen pionir.

Blaž Repe

Raziskovalne igralnice na ZRC SAZU

Ljubljana, 11. in 18. 7. 2011

Poleti 2011 so bile na Znanstvenoraziskovalnem centru Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU) že sedmič organizirane in uspešno izvedene raziskovalne igralnice z naslovom Igrajmo se znanost. V preteklih letih se je potrdila domneva, da se želijo otroci skozi igro predvsem sprostiti, medsebojno spoznavati in družiti, vsekakor pa tudi kaj novega videti in naučiti. Zato je bilo tudi v letošnjem letu organiziranih veliko tematsko raznovrstnih igralnic, ki so jih vodili člani posameznih raziskovalnih inštitutov ZRC SAZU, kakor tudi zunanji sodelavci. Že vsa leta doslej jih oblikuje in koordinira Center za predstavitvene dejavnosti ZRC SAZU pod vodstvom dr. Brede Čebulj Sajko. Delavnice so potekale dva tedna in so bile razdeljene na poljudnoznanstvene vsebine namenjene otrokom starim od 8 do 14 let. Vsak teden je bil oblikovan za eno skupino, ki pa sta se številčno zelo razlikovali. Sodelujoči inštituti in ostali zunanji izvajalci so organizirali svoj tematski dan. Središče igralniškega dogajanja je bila dvorana Zemljepisnega muzeja Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU. Glede na temo in program so otroci uporabljali in obiskali še ostale prostore na ZRC SAZU ter tudi ustanove in kraje.

Geografska dneva smo vodili sodelavci Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU Primož Gašperič, Manca Volk in Mateja Breg, v drugem tednu pa nam je pomagal tudi Blaž Zaletel, študent geografije na študijski praksi. Oba geografska dneva smo pripravili na isto temo, vendar smo zaradi različne velikosti skupin ter vremena, vsebino in potek igralnic močno prilagodili. Tematika letošnjih geografskih igralnic je bila raziskovanje mestnih vodnih površin, ki jih je ustvaril ali preoblikoval človek v različnih obdobjih razvoja mesta Ljubljana glede na potrebe in želje meščanov. Igralnici smo zato poimenovali »V Ljubljani je voda na dlani«. Zasnovani sta bili na terenskem delu in raziskovanju hidroloških pojavov in njihovih značilnosti na izbranih območjih mesta Ljubljana. Glede na program posamezne starostne skupine smo izbrali naslednje lokacije: Koseški bajer, Tivoli (ribnik ob čolnarni) ter preoblikovane struge potokov Pržanec, Glinščica in Gradaščica.

Po uvodni predstavitvi poteka igralnic smo se geografi na kratko predstavili ter seznanili otroke s potekom geografskega dne. V prvi skupini je bilo le pet otrok, zato je bila skupina lažje obvladljiva in spoznavanje hitrejše. Iz dvorane Zemljepisnega muzeja nas je pot vodila peš proti Hotelu Lev, kjer smo zaradi obvoza avtobusa številka 5 vstopili na avtobus številka 7 ter se peljali do Zgornje Šiške. Po izstopu smo s prečkanjem Kosez prišli do prve raziskovalne točke tistega dne, Koseškega bajerja. Ker smo bili

MANCA VOLK

Slika 1: Kje pa smo?

MANCA VOLK

Slika 2: Zbiranje raziskovalnih podatkov na terenu.

PRIMOŽ GASPERIČ

Slika 3: Samostojno raziskovalno delo ob Gradaščici.

že utrujeni in lačni, smo si vzeli čas za malico. Že na prvi raziskovalni točki so se morali mladi geografi najprej »najti« oziroma orientirati v prostoru. Pomagali smo si z zemljevidom dela Ljubljane. Ob tem smo mladim raziskovalcem predstavili kartografske značilnosti prikaza površinskih vodnih pojavov ter ostalih kartografskih elementov na zemljevidu. Na vsaki naslednji točki smo vajo ponovili in na enak način določili lego v prostoru.

Spoznavanje mestnih vod je potekalo s pomočjo vprašanj na vnaprej pripravljenih delovnih listih. Značilnosti vode smo določali tako, da smo izbrali ustrezno dostopno merilno mesto, kjer smo določili globino, barvo in vonj vode, izmerili temperaturo zraka in vode ter s pH lističi določili njeno kislost oziroma bazičnost. Rezultate smo skupaj vpisali na delovni list, ki smo ga prilepili na terenski plakat. Plakat je nastajal sproti. Začeli smo ga izdelovati na prvi raziskovalni točki in ga na vsaki naslednji dopolnili. Predstavljal je glavni rezultat delavnic, saj je prikazoval izmerjene in ugotovljene rezultate raziskovalnega dela o vodah, s katerimi smo se srečali na naši poti.

Pot smo nadaljevali ob strugi potokov Pržanec in Glinščica, kjer smo z meritvami ugotavljali preoblikovanost in lastnosti tekočih voda. Hitrost vode smo merili na preprost način. Izmerili in označili smo razdaljo med dvema točkama, v vodo spustili vejico, list ali kaj podobnega ter merili čas, ki so ga omenjeni »plovci« potrebovali od ene do druge točke. S pomočjo dobljenih podatkov smo izračunali hitrost vode v potoku. Značilno za rabo tal na prehojeni poti med raziskovalnimi točkami ena, dva in tri (Koseški bajer, Pržanec, srednji tok Glinščice) je prepletanje elementov urbane (bližina obvoznice, sprehajalne in rekreacijske poti) in kmetijske rabe tal (gozd, travniki, njive). Posebej zanimivo je bilo nadaljevanje poti po umetno preoblikovani betonski strugi spodnjega toka Glinščice, ki se vije med pozidanimi zemljišči Viča. Iz te »žabje« perspektive so bile hiše, železniška proga, Tržaška cesta in ostali objekti opazovani povsem iz drugega gledišča, kot smo ga vajeni kot »navadni« pešci. Po strugi smo hodili do sotočja potokov Glinščica in Gradaščica. Na sotočju se je nahajala zadnja točka, kjer so otroci povsem samostojno opravili vse meritve. Ko so vse podatke zapisali v delovni list, smo dokončali še plakat, pospravili vso

opremo in skupaj odšli do najbližje avtobusne postaje mestnega prometa ter se zapeljali nazaj do naše-ga izhodišča v središču mesta.

Drugo geografsko igralnico smo izvedli teden dni kasneje, s skupino petnajstih otrok. Po kratki predstavitvi smo se razdelili v tri skupine, vsako je vodil en voditelj igralnice. Otrokom smo razložili način in potek dela ter jih opozorili na posebnosti zaradi dežja. Nato smo se peš odpravili proti ribniku ob Tivolski čolnarni, ki je zanimiv primer »mestne vode«. Ker je ravno takrat začelo močno deževati, smo se razporedili pod streho odprtih prostorov slaščičarne. Podobno kot pri prvi igralnici smo se najprej orientirali in našli našo točko na zemljevidu. Nato smo opravili raziskovalno delo ter spravili izpolnjen raziskovalni list v posebno tematsko mapo. Organizatorji smo se odločili, da bomo zaradi dežja plakat izdelali na koncu v dvorani Zemljepisnega muzeja. Po izpolnitvi vseh delovnih obveznosti smo se odpravili do druge raziskovalne točke, ki se je nahajala ob potoku Glinščica, v bližini živalskega vrta. Tam smo poleg ostalih nalog izmerili tudi hitrost vode. Rezultate smo pretvorili in primerjali med seboj ter ugotovili, da je bila hitrost Glinščice enaka povprečni hitrosti hoje odraslega človeka, ki znaša 5 km/h. Pred nami je bil najdaljši del poti ter zadnja raziskovalna točka. Ustavili smo se na obnovljenem delu struge Gradaščice pri Trnovski cerkvi. Skupine so si izbrale svoj raziskovalni prostor in samostojno rešile delovni list. Nato smo se odpravili po Emonski ulici do dvorane Zemljepisnega muzeja, kjer je vsaka skupina dobila velik kos papirja z vpisanim naslovom igralnice. Otroci so izdelavo plakata začeli z lep-ljenjem zemljevida, na katerem je bila označena pot ter delovnimi listi vseh treh raziskovalnih točk. Nato so z risanjem in pisanjem zapolnili prazne prostore, da je plakat dobil pečat posamezne skupine z najpomembnejšimi elementi raziskovalne poti.

Letošnji geografski delavnici je zaznamovalo različno število otrok ter vreme. V prvem tednu smo si organizatorji lahko privoščili nekaj daljših in »nevarnejših« poti, saj bi v najslabšem primeru (utrujenost, žulji, mokre noge) katerega od udeležencev lahko nosili. Pri trikrat večji skupini to ne bi bilo mogoče. K lažji odločitvi za spremembo prvotnega načrta druge igralnice je poskrbelo vreme. Po tednu hude vročine in nizkega vodostaja je drugi geografski dan minil v spremenljivem in mokrem vremenu. Vendar nam je odziv otrok prikladal v spomin znan meteorološki rek, da slabega vremena ni. Otroci so brez omembe vrednih zadržkov in nasprotovanj sodelovali na raziskovalnih točkah ter prehodili zastavljeno pot. Organizatorji smo bili tega zelo veseli, saj nam bodo letošnja spoznanja lahko v veliko pomoč pri načrtovanju trenjskih igralnic v prihodnje.

Primož Gašperič

Začetek projekta CHERPLAN

Dunaj, Avstrija, 14.–15. 7. 2011; Idrija, Slovenija, 13.–14. 10. 2011

Z julijskim sestankom na Dunaju smo začeli z izvajanjem projekta CHERPLAN – Krepitev kulturne dediščine z okoljskim načrtovanjem in upravljanjem – ki je bil v začetku leta potrjen v programu transnacionalnega sodelovanja v Jugovzhodni Evropi. Triletni projekt, 85 % financiran s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj, je namenjen razvoju in uporabi okolju prijaznih skupnih pristopov ter novih tehnik v načrtovanju in upravljanju z zgodovinskimi urbanimi in ruralnimi naselji. V svojem izhodišču je namenjen vzpostavitvi modela upravljanja območij z bogato kulturno dediščino, pri čemer je temeljni poudarek posvečen okoljski infrastrukturi in okoljskemu načrtovanju. Običajno se namreč na tovrstnih območjih pojavlja navzkrižje interesov med sistemom zaščite kulturne dediščine, ki lokalnemu okolju postavlja določene omejitve, ter potrebo lokalnega okolja po razvoju in modernizaciji. Končni cilj projekta je sistematična obdelava temeljnih segmentov upravljanja tovrstnih območij v Jugovzhodni Evropi ter priprava modela upravljanja za celotno Jugovzhodno Evropo, pripravljeno pa bo tudi pismo o nameri, ki ga bodo podpisala pristojna ministrstva z namenom uveljavitve projektnih izhodišč na medvladni ravni držav Jugovzhodne Evrope. Hkrati se bodo partnerji posvetili uravnoteženju med ohranjanjem kulturne dediščine in družbeno-ekonomskim razvojem, z namenom zagotoviti trajnost, zaščito kulturne identitete in izboljšanje življenjskega okolja.

Projekt koordinira Dežela Furlanija – Julijska krajina, Italija, preostali partnerji pa so še:

- Narodni raziskovalni svet – Inštitut za okoljsko geologijo in geoinženiring, Italija;
- Univerza za naravne vire in biotehniške znanosti – Inštitut za sanitarno inženirstvo in nadzorovanje onesnaževanja vodnih virov, Avstrija;
- Občina Hallstatt, Avstrija;
- Pokrajina Zahodna Grčija, Grčija;
- Informacijsko tehnološki akademski raziskovalni inštitut, Grčija;
- Občina Idrija, Slovenija;
- Ministrstvo za kulturo, Makedonija;
- Ministrstvo za kulturo, Črna gora;
- Ministrstvo za kulturo, turizem, mladino in šport, Albanija;
- Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU.

Kot opazovalca pa sta v projekt vključena tudi UNESCO BRESCE iz Benetk, Italija, ter avstrijsko Zvezno ministrstvo za izobraževanje, umetnost in kulturo.

Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU je v projektu med drugim zadolžen za pripravo modula za gospodarsko revitalizacijo zaščitenih mestnih jeder, njegov osrednji delokrog pa bo koordinacija delovnega paketa šest, ki vključuje pripravo modela okoljskega načrtovanja v Jugovzhodni Evropi ter oblikovanje medministrskega sporazuma, s katerim se bodo podpisniki zavezali k uresničevanju v projektu zastavljenih smernic. Pomembno vlogo bo igrala tudi podpora lokalnemu partnerju, ki je v primeru Slovenije Občina Idrija. Ta bo skušala s projektom nadgraditi dosedanja prizadevanja za vpis na UNESCO-vo listo svetovne dediščine ter pridobiti znanja, ki ji bodo pomagala pri upravljanju bogate tehnične, naravne in kulturne dediščine.

Prav v Idriji se je v oktobru odvijal prvi delovni sestanek, na katerem so partnerji predstavili prve rezultate dela, izoblikovali pa smo tudi podrobnejši načrt za delo v naprej. Še zlasti zanimiva je bila predstavitev koncepta okoljskega planiranja, ki bo ena od ključnih opornih točk celotnega projekta.

Janez Nared

Sestanki in delavnice projekta Catch_MR

Oslo, Norveška, 7.–9. 3. 2011; Rim, Italija, 19.–21. 9. 2011

Delo pri projektu Catch_MR (*Cooperative approaches to transport challenges in Metropolitan Regions*), ki poteka v okviru programa Interreg IVC že drugo leto, je bilo letos osredotočeno na dve delavnici, na katerih smo obravnavali vprašanja urejanja in financiranja javnega prometa (parkirna politika, nadomestila za uporabo cest, financiranje in prednostne naloge javnega potniškega prometa) ter razpoložljive tehnologije za bolj trajnostni javni potniški promet.

V sklopu obeh delavnic smo si ogledali primere slabših in dobrih praks. V Akersusu smo si ogledali problematiko suburbanizacije tipa *urban sprawl* in težave z vključevanjem novonastalih sosek v sistem javnega potniškega prometa, v Oslu pa smo se spoznali s sistemom cestninjenja ob vstopu v mesto, ki je eden od pomembnih finančnih mehanizmov norveške prestolnice za zagotavljanje učinkovitega prometa, saj je zbrani denar namenjen izključno financiranju prometne infrastrukture in javnega potniškega prometa.

V okviru rimske delavnice, ki je bila namenjena obnovljivim virom energije, smo si ogledali bioplinarno, v kateri iz gospodinjskih odpadkov pridobivajo plin za elektriko in pogon avtomobilov, obiskali pa smo tudi gradbišče nove železniške postaje, ki bo poleg kakovostnih storitev zagotavljala tudi povezavo dveh do sedaj razmeroma ločenih mestnih predelov.

Več informacij o projektu je dosegljivih na spletni strani: <http://www.catch-mr.eu/>.

Janez Nared

Metuljev efekt ali 25 let revije Ujma

Ljubljana, 11. 11. 2011

V letu 2011 smo praznovali 25. obletnico izhajanja in obenem tudi izid 25. številke revije Ujma. Revija, ki jo izdaja Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje in jo ob pomoči Tanje Novak ureja Miran Trontelj, je po vsebinski zasnovi svetovni unikum ali vsaj velika redkost. Malo revij namreč bralcem prinaša tako celovit pogled na naravne in druge nesreče. Celovitost lahko zaznamo na dveh ravneh, in sicer na prostorsko-časovni ter na vsebinski ravni.

Na prostorski in časovni ravni je revija Ujma edina revija, ki na letni ravni prinaša celovit pregled naravnih in drugih nesreč preteklega leta v Sloveniji. Poleg monografij, ki so plod triennialnih simpozijev o naravnih nesrečah, ki jih organiziramo na Geografskem inštitutu Antona Melika ZRC SAZU, je to tudi na evropski ravni eden redkih poskusov predstavitve te kompleksne problematike zainteresiranim bralcem.

Druga raven pa je vsebinska. Ujma je bila zamišljena kot revija, ki naj bi bralcem predstavila tako praktične in teoretske izkušnje ustanov in enot, ki se v Sloveniji ukvarjajo z zaščito in reševanjem, kot tudi poročila o nesrečah iz preteklega leta, podkrepljena z najnovejšimi znanstvenimi spoznanji o naravnih in drugih nesrečah iz domovine in tujine. Seveda je bil za povezavo med državnimi ustanovami, ki skrbijo za varnost prebivalcev, in znanstvenimi ustanovami, ki bi jih po definiciji moralo bolj zanimati področje preventive, potreben kakovostni preskok, do katerega ni prišlo slučajno.

Nekoliko pred začetkom izhajanja revije Ujma sta bila v Ljubljani posveta o naravnih nesrečah, ob katerih sta leta 1983 pod vodstvom Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU izšli tudi znanstveni monografiji: »Naravne nesreče v Sloveniji kot naša ogroženost« in »Naravne nesreče v Jugoslaviji s posebnim ozirom na metodologiji geografskega preučevanja«. Leta 1992 je kot krona dolgoletnega preučevanja poplavnih območij v Sloveniji izšla še knjiga »Poplave v Sloveniji«. V omenjenih publikacijah se nesporno kaže interdisciplinarna narava preučevanja naravnih nesreč. Že geograf akademik dr. Svetozar Ilesič je desetletja odločno trdil, da je temeljna naloga geografije razumevanje in raziskovanje kompleksne geografske stvarnosti, ki se, če kje, neposredno kaže prav pri naravnih nesrečah.

Na tem temelju je pod vodstvom Bojana Ušeničnika, nekdanjega direktorja Uprave Republike Slovenije za zaščito in reševanje, in ob sodelovanju akademika dr. Ivana Gamsa in dr. Milana Orožna Adamiča z Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU zrasla ideja o velikem pomenu interdisciplinarnega preučevanja naravnih nesreč ter povezovanja vseh, ki se v Sloveniji ukvarjajo s preventivnimi in kurativnimi dejavnostmi na področju naravnih in drugih nesreč.

Poleg tega je zanimivo pripomniti, da je dr. Milan Orožen Adamič v tistem času ob obisku Japonske videl revijo za takratne čase zelo sodobne zasnove, ki so jo ustanovili po velikem Kanto potresu (leta 1923 magnituda 8,3), ob katerem je umrlo skoraj 150.000 ljudi. Japonci so takrat ugotovili, da varstvo pred naravnimi nesrečami v bodoče ne bo učinkovito brez sodelovanja različnih akterjev, ki se na vseh ravneh (načrtovalska, zakonodajna, znanstvena, zaščitno-reševalna) ukvarjajo s preventivo, odpravljanjem posledic ter obnovo po naravnih in drugih nesrečah. Najkrajša pot poti k tesnejšemu aktivnemu sodelovanju je bila prav ustanovitev primerne revije. Nekaj desetletij potem, ko je »metulj« na Japonskem zamahnil s krili, je v Sloveniji nastala Ujma.

Če je Japonska znana kot »dežela naravnih nesreč«, kar smo še posebej okusili pred kratkim ob potresno-cunamijski-jedrski katastrofi v Fukušimi, lahko tudi Slovenijo označimo kot deželo, ki se lahko v tem oziru primerja z Japonsko, in to predvsem zaradi njene pokrajinske pestrosti, ki odseva tudi v sila raznovrstnih naravnih nesrečah.

Ujma, slovenska revija za naravne in druge nesreče je ena od prvih tovrstnih revij v Evropi. Nastala je v času, ko so se na svetovni ravni, v okviru Združenih narodov pravzaprav ravno začeli pogovarjati o velikem gospodarskem pomenu naravnih nesreč ter v namen njihovega preprečevanja in večjega pri-

laganja družbe ustanovili mednarodni odbor Združenih narodov za naravne nesreče (ISDR) oziroma oblikovali desetletje boja proti naravnim nesrečam (1999–2009).

Posebej moramo izpostaviti, da je večina podobnih tujih revij posvečena le eni vrsti naravnih nesreč in povečini novejšega datuma (na primer *Landslides*), ali pa obravnavajo naravne in druge nesreče le z določenega vidika (na primer znanstveni, gospodarski, naravoslovni, zavarovalniški). Temeljni namen revije Ujma je povezovanje različnih (vrst) akterjev, katerih skupni cilj je čim boljše poznavanje in na njem temelječe čim boljše ukrepanje ob naravnih nesrečah, ki Sloveniji zaradi razgibanega reliefa, pestre kamninske sestave in pogostih obilnih padavin prav nič ne prizanašajo.

Revija Ujma izhaja v visoki nakladi 2500 barvno tiskanih izvodov, dostopna je na spletnih straneh (<http://www.sos112.si/slo/page.php?src=li11.htm>). Šestnajst let jo je urejal Bojan Ušeničnik, sedaj pa je urednik Miran Trontelj. Doslej je v uredniškem odboru sodelovalo 15 članov, danes pa jih ima revija sedem. V 25. številkah je izšlo že več kot 1400 člankov (več kot 50 na posamezni letnik!) 560 avtorjev, ki so skupaj napisali več kot 7000 strani. Obseg revije narašča; prve tri številke so obsegale nekaj več kot 100 strani, naslednje štiri med 200 in 300 strani, osma številka pa je že preseгла 300 strani.

Ujma v prihodnje? Domet, pomen in prepoznavnost revije bi bila večja ob hkratnem (vsaj delnem) izhajanju v angleškem jeziku in večjem poudarku na objavljanju izvirnih strokovnih, pa tudi večjem deležu izvirnih znanstvenih člankov, ki jih zdaj lahko pogrešamo. To zagotovo kliče po večjem dotoku člankov z izobraževalnih, znanstvenih in drugih ustanov, ki se pri nas ukvarjajo s preventivo, varstvom ter odpravo posledic naravnih in drugih nesreč ter spodbuja tudi razširitev vplivnega območja revije vsaj na območja onstran slovenskih meja. Tudi bližnje države imajo veliko izkušenj na področjih, ki jih pokriva revija Ujma, zato bi jih lahko z objavo približali našim bralcem. Tako bi si, mimogrede, širili obzorja ter podirali jezikovne in politične meje, kolikor jih je še kje ostalo.

Zaradi zgoraj omenjenega je revija zagotovo tudi v ponos slovenski geografiji, ki se lahko pohvali, da je tudi v tem primeru uspela združiti pogosto nezdržljivi ravni: teoretsko s praktično. Revija Ujma dokazuje, da geografsko raziskovanje ni in ne more biti samo sebi namen, ampak ima kljub pregovorni širini geografskega pogleda ali morda prav zaradi njega tudi čisto konkretno, praktično vrednost. Z nadaljevanjem širokega, interdisciplinarnega pogleda na problematiko bo Ujma postala še svetlejšo ogledalo tehničnega in spoznavnega pa tudi etičnega napredka v soočanju z naravnimi in drugimi nesrečami, kot je do sedaj bila.

Blaž Komac, Milan Orožen Adamič

